

АКЦИОНАЛНОСТ НА ДИАЛОГИЧНОТО ЕДИНСТВО С НАЧАЛЕН ПОДБУДИТЕЛЕН ИЗКАЗ

Донка Мангачева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията систематизира и обобщава резултатите на едно лингвопрагматично изследване върху акционалността на диалогичното единство с въвеждащ подбудителен акт (въз основа на португалски езиков корпус). Представеният модел за анализ обхваща съществените принципи и начини за словесно междуличностно взаимодействие като фактори за формулиране на репликата за отговор, както и възможностите за нейната синтактична реализация. Насоките за многоаспектно описание на минималната диалогична единица може да намерят място в концептуалната основа на приложното (учебно) моделиране на диалога.

Keywords: linguistic-pragmatic study, communicative interaction, actionality of the exchange, initiative directive speech act, verbal response, minimal dialogic unit

1. Изучаването на диалога е един от актуалните и най-сложни проблеми пред съвременната лингвистика и същевременно едно от големите предизвикателства за теорията и практиката на чуждоезиковото обучение. Създаването на комплексна картина на диалогичната реч, отразяваща структурно-функционалните характеристики на междуличностния обмен, е свързано с по-цялостно интердисциплинарно описание на словесното общуване в адекватни за съответния анализ единици. Подобен подход позволява да се изведат основни закономерности в междуличностното взаимодействие, да се извлече обоснована типология на смисловите функции, да се проследят взаимоотношенията между езикова структура и социопрагматична функция на изказа, както и възможностите за съчетаване във вериги от комуникативни ходове.

2. Изложението нататък систематизира и обобщава резултатите от едно лингвопрагматично изследване върху акционалността на словесното взаимодействие, заключено в минималната диалогична единица с въвеждащ подбудителен акт¹⁾. Разработката представя многостранно описание на ответната реплика (словесната реакция на адресата) въз основа на португалски езиков корпус. То обединява нейната прагматична и дискурсивна определеност на

фона на съдържателните равнища и синтактичната (текстуална) организация на знаковата цялост – израз на определено междусубектно взаимодействие.

2.1. Обект на изследването е вербалната реакция на подбудата в нейната пълнота и сложност – явление, разположено в многомерна система от мисловни, психосоциални и езикови координати. Непосредствен предмет на изследване са онези страни и пластовете на посочената динамична същност, които представляват интерес основно за лингвистичната прагматика, но попадат и в обсега на близките области на научно познание, съпричастни на проблематиката: философия на естествения език, социална психология, теория на комуникацията, анализ на дискурса, анализ на разговора, текстолингвистика. Обзорът на научните становища и дискусии по въпросите на словесната интеракция разкрива следното положение. Първо, всяко от направленията търси равновесието между субективните потребности на говорещите и обективните правила в практиката и засяга функцията на езика в условията на междуличностно общуване. Второ, тази обща насока е разгърната от сравнително автономни позиции, затова е и конкретизирана в много разрези и познавателни образи. Сами по себе си теоретичните постановки, на които се основава разработката, не създават цялостно впечатление за диалогичната единица, а наблягат на отделни нейни аспекти – от крайната формализация през взаимодействащите си ситуативни величини до абстрактната семантична конфигурация. Избраният подход (интегриране и преосмисляне на идеи) обхваща различни страни на езиковата реалност и речевата употреба, предполагащи специфичен поглед и метод на проучване. Съчетаването на взаимодопълващи се гледни точки и включването на повече интерпретативни идеи позволяват да се даде точна и подробна картина на явлението.

2.2. Изследването има за цел да предложи обоснована представа за същността, строежа и функциите на словесната реакция на адресата в диалогичното единство с начален подбудителен изказ в съвременния португалски книжовен език. Описанието на отзвука на подбудителния изказ налага комбинирането на методи в последователното решаване на следните задачи.

– Да се определят прагматични, когнитивни, психосоциални и структурни параметри за многопосочен анализ на ответната реплика, който да очертае нейните функционално-комуникативни стойности на различни равнища в диалогичното езиково пространство, както и повърхнинните ѝ характеристики.

– Да се систематизира по смислов признак разнообразието от изкази за отговор (подбран емпиричен материал) като комплексни гъвкави структури, които служат на дадени цели в междуличностното вербално взаимодействие и са показателни за неговия резултат.

– Да се изведе и опише ролята на ответната реплика в контурите на диалогичното единство като:

– израз на определено комуникативно поведение (в което се впитат конкретна мотивация, нагласа, диспозиция, ценностна ориентация, социални

норми и дилеми и др.) и отношение на адресата към предложеното междулично взаимодействие;

– принос за структурирането на диалога и социалната интеракция и значимост в перспективата на общия интерактивен ефект;

– конститутивен блок в синтагматичните модели на двустранния дискурс.

– Да се посочат възможностите за реализация на изказа(-ите) в репликата за отговор и да се отчетат особеностите и тенденциите в синтактичното (текстово) оформяне на базовите (единични) и комбинираните (сложни) функционални единици.

2.3. Изследването на ответната реплика в диалогичното единство предполага анализ на целостта – комуникативното взаимодействие, отразено в дискурсивния поток. Диалогичното общуване е съвместно начинание, в което индивидуалните потребности, мотиви, цели, планове, възгледи, мнения и решения не губят своята относителна самостоятелност, а се превръщат в нова реалност – обща мотивационно-целева нагласа за комуникативното взаимодействие, съвместна програма за решаване на определена социална задача, система от взаимнообвързани и постоянно взаимодействащи операции, резултати и оценки в процеса на непрекъснато оформяне на словесната личностна изява. В тази рамка се отделя специално внимание на вербалната реакция на адресата (разгледана едновременно като акт и продукт), нейното влияние върху подателя на подбудителния изказ, нейното участие в композицията на дискурса и в синтеза на интерактивния резултат. Заключениеята се базират на анализ на книжовно фиксирания диалог в перспективата на интерактивната организация на социалната речева дейност. Корпусът обхваща 2677 примера. Източник на сведения е съвременната португалска литература, отразяваща европейския вариант на езика. Включени са главно драматургични произведения и художествена проза, богата на пряка реч (52 заглавия, които отговарят на повече от 9220 страници), като се спазва равнопоставеност в обема на представителните текстове от всеки автор.

2.4. Предложеният модел за многофакторен модел за анализ съдържа набор от компоненти, които обхващат всички възможни измерения на отговора като дейностен компонент в изучаваното диалогичното единство, а именно: линия на комуникативно поведение (представена със съответните прагматични ходове, езикови характеристики и текстообразуващи механизми), оценка на предложениния интерактивен модел, конкретна личностна нагласа, интерактивна същност на предприетия диалогичен акт, диалогична и интерактивна функция на словесната изява, инвариантен прагматичен ход с разгърнатите му варианти, средства за изразяване, условия и интерактивен резултат²⁾.

3. Основните резултати от изследването на теоретичния и емпиричния материал може да се обобщят по следния начин според хода на решаваните задачи.

3.1. Диалогичното единство с начален подбудителен изказ е съставено от два последователни и тематично обединени комуникативни фрагмента.

Избраният подход обхваща комплексната същност на двуплановия дискурс (онагледяващ интервал от интерактивна речева структура) и очертава неговата прагматична и социално-психологическа основа през призмата на верижните словесни действия като волева, целенасочена изява на комуникативната компетентност.

3.1.1. Изследваното репликово единство е управлявано от надредна социална интеракция, която поражда необходимостта от реч и се обозначава и се определя именно чрез езиковите средства. Вербалният отговор на подбудителното действие, традиционно възприеман като незадължителен, е в голяма степен конвенционализиран (практически очакван, предвидим, смислово свързан) и значим за осъществяване на комуникативното междусубектно взаимодействие. Данните от статистическо-математическата обработка на езиковия материал сочат, че реакцията в минималната диалогична единица има словесен израз в 89% от анализирания примери (респ. в 11% от всички случаи не е налице вербален отговор). По отношение на организацията на репликите в 11% от примерите липсва тематична връзка между директивния акт и отговора, а в 89% двата изказа образуват смислово цяло.

3.1.2. Словесната реакция не може да се окачестви като комуникативен успех на говорещия или перлокутивен ефект на началния акт в диалогичното единство (или въобще като плод на едностранно доминантно планиране). Тя следва да се тълкува като равнопоставено интенционално действие – израз на отношение към търсеното взаимодействие и принос към общия интерактивен резултат.

3.1.3. Опорните действия на единството – подбудителният акт и неговият отзвук – са взаимнообусловени не въз основа на илокутивната, а на диалогичната си стойност. Докато комуникативните стойности на изказа във входната реплика се подвеждат под общ знаменател *подбуда*, тези в изказите за отговор се групират около различни смислови (прагматични) центрове в зависимост от субективното отношение на адресата към предложения интерактивен модел.

3.1.4. На интерактивно и дискурсивно равнище встъпителната подбуда и отговорът представляват функционални комуникативни блокове, които се подчиняват на тематична (топикална) и прагматична кохерентност. В диалогичния контекст изказът (продукт на речев акт) не е релевантен като носител на изолирана извънречева стойност. Той се окачествява като прагматичен ход с определена стойност в комуникативното междусубектно взаимодействие и като диалогичен акт с определена роля в структурирането на двустранния дискурс.

3.1.5. Изходът от словесната интеракция е съвместен продукт на взаимозависим избор – той не е изключителна заслуга на отделен участник в диалога и не съвпада задължително със заложените от него цели. Независимо дали адресатът постъпва по предпочитания от адресанта начин, интерактивният резултат е функция от взаимодействието на намеренията у комуникантите, които може да

си съдействат в определена степен за постигане на дадени цели, съответстващи, съпътстващи или противоречащи на собствените им планове. Ако вербалният социален обмен представлява самоподобна и самоподдържаща се структура, резултатът, постигнат на всяка фаза, не може да се схваща като окончателен, а в най-добрия случай като изчерпателен за конкретния момент.

3.2. Опитът за систематизация на изказите за отговор по тип извънречев акт, общ комуникативен статус и базова реализация е слабо ползотворен. Сами по себе си посочените критерии не са релевантни за определяне на стойността на ответната реплика в интерактивното пространство, за интерполация на вместимите данни или за извеждане на специализирана диалогична функция на езиковите средства. Сред единиците, обединени по смислов признак в прагматичните ходове за отговор, не се отчита превес на изкази с определен комуникативен статус и изреченско оформяне – те са сравнително равнопоставени в числено и видово отношение в отделните групи (разликите са статистически незначими). Изключение правят някои случаи, в които синтактичното оформяне и прагматичните признаци на анализиранияте конструкции са по-тясно обвързани с прякото изразяване на интерактивния ход (напр. несъгласие, обосноваване, изясняване). Корпусът не предоставя примери за декларативен извънречев акт или желателен изказ в ответната реплика, макар че употребата им е теоретично възможна (естествено, обусловена от спецификата на комуникативната ситуация).

3.2.1. Свободният избор на линия на комуникативно поведение и съответен ход от страна на адресата, както и взаимозамяната на речевите конструкции за отговор (изразни средства на избраното поле) не са изненадващи – те потвърждават основната презумпция, че една и съща изходна ситуация допуска различни интерпретационни модели и решения за действие. Те, на свой ред, може да се конкретизират в разнообразни по строеж и функция единици – подборът се осъществява в рамките на различни езикови равнища и е съобразен с индивидуалните движещи мотиви, определени социални норми, ценностни и личностни характеристики и т.н. Докато обхватът от евентуални реакции (профили в комуникативното поведение) е сравнително предсказуем или поне обозрим, възможностите за езиково оформяне (пластиката на словесната конфигурация) съставят твърде широк репертоар.

3.2.2. Анализът се простира върху книжовно фиксирания (неспонтанен) диалог (т.е. репродукция на диалогичния формат в художествената проза) и изводите от него не засягат особеностите на разговорната реч. При все това в обработката на емпиричния материал са екстраполирани много хипотези и изводи за междуличностното (вкл. устното) общуване. Появата на нови въпроси в бъдеще вероятно би предизвикала промяна в опорните теоретични пунктове – това е естественият процес на научно развитие, благодарение на който се превъзможват потенциалните несъвършенства на всяка концепция.

Предложените на този етап насоки за изследване достигат до величини с прогностичен характер. Маркират се очаквания по отношение на словесната реакция на адресата, които може да се проверят в конкретните реализации на ответната реплика в реалните условия на общуване. При разработването на проблематиката върху материал от устната комуникация и отчитане на жанровата диференциация вероятно биха се открили дистрибутивни позиции, трайни предпочитания в избора на формите и нови пластове в техния експресивен потенциал.

3.3. Систематизацията на изказите в ответната реплика откроява мотивацията на адресата, отношението му към предложеното взаимодействие, позицията му като формиращ елемент на интеракцията, неговия принос за структурирането на диалога и крайния ефект на комуникативната ситуация, срв. (таблица 1)

3.3.1. Словесната реакция на слушащия в единството с начален подбудителен изказ проектира комуникативното му поведение в следните насоки: *съдействие* (съгласуване), *противодействие* (несъгласуване) и *бездействие* (неутралност). Във вербалното междуличностно взаимодействие всяка от линиите на комуникативно поведение се осъществява чрез съответните прагматични (интерактивни) ходове: съдействието – чрез потвърждение и отразяване, противодействието – чрез отказ и оспорване, бездействието – чрез блокиране и преговаряне. Данните от статистическо-математическата обработка на изследвания корпус сочат следното съотношение. При съдействието 16% от всички случаи се окачествяват като потвърждение и 84% като отразяване. При противодействието 4% от примерите онагледяват пряк отказ и 96% – оспорване. При бездействието в 44% от случаите се отчита блокиране и в 56% – преговаряне. Прагматичните ходове за съгласуване или несъгласуване се подразделят допълнително според насоката на словесната изява (с оглед на комуникацията или на координацията във взаимодействието) и по признака индиректност в плана на изразяване (експлицитна/имплицитна (не) готовност за подкрепа). Всяка от линиите на комуникативно поведение изписва различна оценка на предложения интерактивен модел (утвърдителна, отрицателна или неясна), дадена кооперативна нагласа (готовност за подкрепа или неготовност за (не)подкрепа), определена позицията по отношение на предложеното взаимодействие (приемане, отхвърляне или въздържане). В зависимост от функцията на изказа като диалогичен акт се очертават две основни перспективи: обратна връзка (за съгласуване или несъгласуване) и управление на интеракцията (свързано с неутралността). Според предназначението си в словесната интеракция диалогичният акт може да има допълващо присъствие или опорна служба, т.е. да поддържа комуникацията или да означава координацията.

3.3.2. От гледна точка на индивидуалната програма (интенцията на всеки от комуникантите) ефектът от интеракцията може да се окачестви като относителен или пълен успех за едната или и за двете страни. Обективно погле-

Линия на кативно поведение	Оценка на предложението	Кооперативна нагласа	Ценностна ориентация	Диалогичен акт за отговор	Интерактивна функция	Интерактивен ход	Съдържание	Изразяване		Условия	Интерактивен резултат
								Експлицитно	Имплицитно		
Съдействие (съгласуване)	Утвърдителна (приемане)	Готовност за подкрепа	Просоциална	Обратна връзка	Допълваща (за поддръжане на комуникацията)	Потвърждение	Съгласие	Експлицитно		Единомислие (спор)	Координация (завършен етап)
								Отказ	Имплицитно		
Противодействие (несъгласуване)	Отрицателна (отхвърляне)	Готовност за неподкрепа	Индивидуалистка		Опорна (за означаване на координацията)	Отказ	Несъгласие	Експлицитно		Явен конфликт	Некоординация (завършен етап)
								Оспорване	Имплицитно		
Бездействие (неутралност)	Неясна (въздържане)	Неготовност за подкрепа	Съревонователна	Управление на интеракцията		Блокране	Пропускане			Потенциален конфликт	Придвижване с неизвестен изход (незавършен етап)
								Пренасочване	Обсноваване		
						Преговаряне	Задържане	-			
							Себеутвърждаване				
							Преадаптация				
							Изясняване				

Таблица 1

днато обаче, словесната междуличностна интеракция е синергична – синтез от целенасочените действия на участниците, които може да съвпадат (напълно или частично), да се разминават или да се урівновесяват. Комуникативното поведение на слушащия е показателно и за ориентацията по отношение на социалните ценности: просоциална (при съдействието), индивидуалистка (при противодействието) и съревнователна (при бездействието). Резултатът от междуличностната интеракция (трансакция), отразено в изследваното диалогично единство, се отчита като завършен етап (координация, некоординация) или незавършен етап (неизвестност).

3.3.3. Репликата за отговор може да съдържа свободна комбинация от прагматични ходове, които поддържат определена насока на комуникативното поведение или образуват преход от една тенденция към друга. Обособяват се два основни модела (затвърждаване и превключване), базирани съответно на присъединяване на ходове с една и съща насоченост или на съчетаване на разнородни ходове. Тези тенденции се наблюдават както в рамките на минималната диалогична единица, така и в разгърнатото речево събитие. Възможностите за свързване на комуникативните ходове са неограничени по отношение на броя, поредността и конкретното оформяне в езиковата конструкция за отговор. Описанието и тълкуването на често срещаните или интересните „комплекти“ (вериги от ходове) в използвания корпус стигат до познати сценарии в словесната практика, чиито рамки далеч не бива да се възприемат като предел на въображението или спонтанната волеизява на личността, а само като потенциален контур. Поднесената тук научна картина на обекта за анализ се спира на някои общи положения в комплексната интерактивна композиция (осъзнат, избран ред или естествен развой на вербалния социален обмен) без елемент на задължителност или строг стандарт за езиково изразяване. Структурната комбинаторика на прагматичните ходове, особено в дълги дискурси (разширените колоквиални форми), е отворен въпрос, който подлежи и на бъдещи проучвания.

3.3.4. Данните от статистическо-математическата обработка на емпиричния материал сочат, че имплицитните формулировки на съдействието и противодействието (отразяване и оспорване) имат сериозен превес над експлицитните. Предпочитанието към индиректните тактики е предопределено в голяма степен от очевидността на ситуацията, като при съгласуването е обусловено и от спецификата на желаното от говорещия действие. При несъгласуването е релевантно именно субективното отношение на адресата, спецификата на свързаните с него съдържателни обеми, прагматични равнища и динамично влияние в интерактивния процес. Трите линии на комуникативно поведение са равнопоставени като изява в словесното междуличностно взаимодействие: в 32% от всички случаи на отговор се отчита съгласуване, в 33% – несъгласуване, и в 35% – неутралност. Този факт е още едно потвърждение, че прогресията (раз-

гръщането) в диалогичното единство с начален подбудителен изказ не може да се разглежда единствено в полярните стойности на приемането и отказа – следва да се отчитат нейните немаркирани, междинни или преходни зони.

3.4. Изследваното диалогично единство е отрязък от езиковото пресъздаване на междусубектната интеракция в конкретна ситуация. Неговата структура отразява синтактичната зависимост на изказа за отговор, предопределена от смисловите връзки между репликите. Описанието на втория елемент в единството (като детайл от цялостната картина на обекта) отчита особеностите в повърхнинното извеждане (кодиране) на комуникативното намерение, нагласа и субективно (ситуативно) отношение към взаимодействието. Този подход позволява да се очертае реализацията спрямо съдържанието и функцията на опорния изказ за отговор. Освен композиционните особености на репликата се отбелязват и повърхнинните връзки в структурата на текста³⁾.

3.4.1. Според степента на изразяване на близост между елементите на диалогичното единство с инициална подбуда (разглеждано като двупланов дискурс) се откриват както експлицитни, така и имплицитни връзки (повторение на предходна номинация или елипса на подразбиращ се конституент от входната реплика). По отношение на степента на отдалеченост, начина и посоката на съотнасяне между съставните части свързването е единствено контактно, пряко, постъпателно, верижно и анафорично (съотнасяне с елемент от първата реплика, която е и в непосредствена близост). В зависимост от начина на пренасяне на информация връзките може да бъдат плавни или обобщителни (свързващият елемент от втората реплика поема информацията на елемент от първата или кондензира съдържанието на цялата предходна единица). Според мащаба на действието им повърхнинните връзки в изследваното единство са както локални (микроструктурни), така и глобални (макроструктурни), т.е. простират се между отделни елементи в двете реплики или са опорни за строже на целия текст (напр. сигнали в репликата, продължаване или смяна на темата).

3.4.2. От текстопораждащите механизми, които оперират в диалогичното единство, най-широка употреба имат рекуренцията и елиптирането. В първия случай се наблюдава пълно или вариативно повтаряне на даден елемент или по-голям отрязък от въвеждащата реплика (многократност или синонимизация, парафразиране, прономинализация). Във втория се регистрират контекстови изпускания. Комбинирането на прагматични ходове е на юнктивен принцип (осъществяване на смислови преходи или връзка между отделните сегменти).

4. Резултатите, постигнати в хода на изследването, имат както теоретична, така и практическа значимост. Постигнатите резултати са приложими и за други езици, тъй като се отчитат общовалидни принципи на универсално равнище. В практически план предложеният клъстерен модел за анализ и заключенията от проведеното проучване може да намерят приложение в обучението

по чужд език като основа за създаване на теоретични курсове и учебна литература. Базата данни и обобщенията биха послужили за представяне на някои основни фактори и модели на речевото поведение, а в подходящи разработки – и за усъвършенстване на комуникативната компетентност и действителните умения в различни сфери на общуване.

БЕЛЕЖКИ

1. Подробно вж. Мангачева (2012).
2. В теоретичните основи на модела са залегнали известни постановки, сред които: оценка на интерактивния модел (Хабермас, 1999: 81), кооперация и координация (Tuomela, 2000: 4 – 14), взаимозависимост между комуникантите и ценностна ориентация (Van Lange et al., 1997; Rusbult & Van Lange, 2003; Van Lange et al., 2007), целеполагане, дейностно направление и контрол над ситуацията (вж. Bunt, 1994; Bunt, 2006), изход от интеракцията (Stewart et al., 2005: 176 – 177), верижност в дискурса и ходове за реализация на дадена цел (Goffman, 1981: 24; Van Dijk, 1983; Kerbrat-Orecchioni, 1997; Schegloff, 2007: 20 – 21).
3. В описанието на конкретните случаи и обобщенията се следват критериите и терминологията на Дьо Богранд и др. (1995) и Добрева и Савова (2004: 208 – 217).

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Bunt, H. (1994). Context and Dialogue Control. *Think Quarterly*, 3, 19 – 34.
- Bunt, H. (2006). Issues in dialogue act annotation. *Language resource management. Semantic annotation framework (SemAF), Part 2: Dialogue acts*. ISO/TC 37/SC4 № 277.
- Goffman, E. (1981). *Forms of Talk*. Oxford: Basil Blackwell.
- Kerbrat-Orecchioni, C. (1997). A Multilevel Approach in The Study of Talk-in-Interaction. *Pragmatics*, 7(1), 1 – 20.
- Rusbult, C. E. & Van Lange, P. A. M. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual Review of Psychology*, 54, 351 – 375.
- Schegloff, E. A. (2007). *Sequence Organization in Interaction: a Primer in Conversation Analysis*. Vol. 1. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stewart, J., Zediker, K. E. & Witteborn, S. (2005). *Together: Communicating interpersonally*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.
- Tuomela, R. (2000). *Cooperation: a philosophical study*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Van Dijk, T. (1983). Dialogue and cognition. In: Vaina, L. & Hintikka, J. (Eds.). *Cognitive constraints on communication*. Dordrecht: Reidel, 1 – 17.

- Van Lange, P. A. M., Otten, W., De Bruin, E. M. N. & Joireman, J. A. (1997). Development of Prosocial, Individualistic, and Competitive Orientations: Theory and Preliminary Evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (4), 733 – 746.
- Van Lange, P. A. M., De Cremer, D., Van Dijk, T. & Van Vugt, M. (2007). Self-Interest and Beyond: Basic Principles of Social Interaction. In: Kruglanski, Ed. A. W. & Higgins, E. T. (Eds.). *Social Psychology: Handbook of Basic Principles*. New York: Guilford, 540 – 561.
- Добрева, Е. & Савова, И. (2004). *Текстолингвистика*. Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“.
- Дьо Богранд, Р., Дреслер, В. & Стоянова-Йовчева, Ст. (1995). *Увод в текстовата лингвистика*. София: Университетско издателство, „Св. Климент Охридски“.
- Мангачева, Д. (2012). *Диалогичното единство подкана – отговор (върху материал от португалски език)*. София: „Изток – Запад“.
- Хабермас, Ю. (1999). *Философия на езика и социална теория (Избрани студии)*. София: ЛИК.

ACTIONALITY OF THE EXCHANGE WITH AN INITIATIVE DIRECTIVE SPEECH ACT

Abstract. The article systematizes and summarizes the results of a linguistic-pragmatic study on the actionality of the exchange with an initiative directive speech act (on the basis of a Portuguese language corpus). The attention in the outlined analytical approach is focused on the main principles and ways of the communicative interaction as factors for production and formulation of the verbal response. The guidelines for a multifaceted description of the minimal dialogic unit may be integrated in the conceptual basis of the application (educational) dialogue modelling.

✉ **Dr. Donka Mangatcheva, Assoc. Prof.**
Department of Spanish and Portuguese Studies
Faculty of Classical and Modern Philology
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: dmangatcheva@gmail.com